

Anders Roman
Innerstad
Telefon: 08-508 285 20
anders.roman@expl.stockholm.se

Till
Exploateringsnämnden 2007-05-19

Översvämningshot - Risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmaran och Vänera (SOU 2006:94). Remiss

Förslag till beslut

Exploateringsnämnden överlämnar detta utlåtande till kommunstyrelsen och återoppar det som svar på remissen

Krister Schultz

Stefan Eriksson

Sammanfattning

Efter de dramatiskt höga vattenivåerna i bl.a. Mälaren hösten år 2000 har frågan om översvämningsrisker fått betydande uppmärksamhet. En statlig utredning har nu lämnat ett delbetänkande om översvämningshoten för Mälaren, Hjälmaran och Vänera. Inom Stockholms stad har bl. a. exploateringsnämnden fått betänkandet på remiss.

Utredningen har gjort en omfattande analys av riskerna för en framtida stor översvämninö. För Mälarens del skulle en översvämninö kunna innebära omfattande materiella skador för många kommuner och enskilda sakägare men också mycket stora störningar för väg- och kollektivtrafik samt teknisk försörjning i centrala Stockholm av stor betydelse för hela rikets kommunikationer. Utredningen föreslår att det bästa sättet att reducera riskerna är att öka avtappningskapaciteten i Södertälje sluss och i Söderström (Slussenområdet). Kontoret delar denna uppfattning men anser till skillnad från utredningen att merkostnaderna för dessa åtgärder helt bör finansieras med statliga medel eftersom konsekvenserna av en stor översvämninö skulle drabba så väldigt många skilda sakägare och inte minst intressen av riksangelägenhet.

Mot bakgrund av att de i statsbudgeten avsatta medlen för förebyggande åtgärder av detta slag hittills varit helt otillräckliga anser kontoret att staten bör införa ett

Bilaga 1: Landshövdingebrev 2002-10-22

Bilaga 2: Anmälan till GFN 2003-10-21

Bilaga 3: Sammanfattning av delbetänkandet SOU 2006:94

finansieringssystem som säkerställer ett rimligare skydd mot sådana risker som nu blivit klarlagda.

Bakgrund

Hög nederbörd i Svealand under hösten år 2000 medförde så höga vattenstånd att stora områden svämmade över runt Vänern (särskilt Arvika), Mälaren och Hjälmaran. Lyckligtvis avstannade Mälarens nivåhöjning några centimeter under tröskeln till tunnelbanan. Sedan dess har samarbetet kring översvämningsriskerna runt Mälaren ägnats ökad uppmärksamhet, bl.a. genom samarbetsorganet Mälarens översvämningsgrupp. Stockholms stad har medverkat i detta arbete. På översvämningsgruppens initiativ framförde landshövdingarna i Mälardalen år 2002 i ett brev bl a till regeringskansliet (bilaga 1) behovet av ökad kapacitet för avtappning av Mälaren. I en anmälan till gatu- och fastighetsnämnden år 2003 (bilaga 2) ställde sig staden helt bakom skrivelsen och betonade vikten av att statsbidrag utgår för dessa åtgärder.

Regeringen har tillsatte sommaren 2005 ”Klimat- och sårbarhetsutredningen” med uppdrag att lämna ett slutbetänkande senast den 1 oktober 2007.

En av många delar av uppdraget är att:

- *när det gäller Hjälmaran, Mälaren, Vänern och ytterligare områden där konsekvenserna kan bli stora vid översvämnningar, redovisa både översvämningsriskerna och avtappningsmöjligheterna samt föreslå åtgärder för att komma till rätta med eventuella problem och föreslå finansiering för de föreslagna åtgärderna*

Ett delbetänkande i denna fråga *Översvämningshot- Risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmaran och Vänern (SOU 2006:94)* har nu remitterats till berörda kommuner och statliga verk för svar senast den 1 juni 2007. I Stockholm har kommunstyrelsen begärt yttrande från bl.a. exploateringsnämnden före den 25 april 2007. En sammanfattning redovisas i bilaga 3.

Utredningen avser att efter remissrundan återkomma med mer preciserade kostnadsberäkningar och finansieringsförslag under hösten 2007.

Remissen

Delbetänkandet redovisar en omfattande analys av risker vid klimatförändringar, geografiska och hydrologiska förutsättningar, kartläggning av tidigare översvämnningar samt risker för och konsekvenser av framtida översvämnningar.

Utredningen har analyserat riskerna vid en ”100-årsnivå”. Detta innebär ett högsta vattenstånd som beräknas inträffa en gång under en period av 100 år. Samtidigt innebär detta för ett hus som står 100 år i ett område som är skyddat endast mot denna vattennivå sannolikheten för översvämnning under denna tid är hela 63 %. Detta är skälet till att man för större dammar ofta sätter gränsen vid, eller t.o.m.

bortom, 10 000-årsflödet. Då blir ändå sannolikheten under 100 års exponering ca 1 %.

Utredningen har därför även när det gäller Mälaren genomfört en analys vid denna s.k. ”dimensionerande nivå” (innebärande ett vattenstånd som är 1 m högre än 100-årsnivån).

För Mälaren skulle en översvämning vid *100-årsnivån* kunna innebära att drygt 800 000 kvm byggnadsyta i form av bostäder, kontor och industrilokaler drabbas, att avloppsnäten skulle drabbas i betydande omfattning, att delar av järnvägstrafiken vid Riddarholmen drabbas samt delar av vägar vid Tegelbacken och Gamla stan översvämmas samt att Stockholms försörjningstunnlar för el, vatten, tele och fjärrvärme drabbas. De direkta kostnaderna för en översvämning av detta slag skulle uppgå till minst 4 miljarder kronor.

Konsekvenserna av en översvämning vid den *dimensionerande nivån* skulle kunna vara att flera av rikets centrala funktioner i Stockholm riskerar att slås ut. Järnvägs- och tunnelbanetrafiken genom centrala Stockholm stoppas helt. Busstrafiken till Nacka/Värmdö kan inte bedrivas från nuvarande plats vid Slussen. Elförsörjning, avloppsnät och teleförsörjning i delar av centrala staden slås ut. Föroreningar i Mälaren kan utsätta vattenförsörjningen för hela Stockholmsområdet för utomordentligt svåra påfrestningar. De direkta kostnaderna för en översvämning enligt detta scenario skulle uppgå till minst 7 miljarder kronor. Härtill kommer omfattande indirekta kostnader för inskränkningar eller stopp för bil- och kollektivtrafik mm.

Utredningen redovisar vilka åtgärder som skulle kunna vidtas för att minska översvämningsriskerna. För Mälaren är den viktigaste åtgärden att öka avbördningskapaciteten vid utloppen i Södertälje kanal och vid Söderström (Slussen) samt mer marginellt vid Hammarby sluss. Kostnaderna för dessa åtgärder uppskattas till 150 mnkr (Södertälje) resp. 500 mnkr (Slussen). Ökad avtappningskapacitet vid Slussen har ingått som en förutsättning i utredningarna om Slussens ombyggnad och förnyelse.

Med tanke på att nyttan av att minska översvämningsriskerna tillfaller flera kommuner men även riksintressen, bl. a. järnvägstrafiken på nationell nivå, viktiga vägar och sjöfarten anser utredningen att det är rimligt att staten bidrar till kostnaden för det utökade utskovet. Utredningen föreslår att ombyggnaderna i Södertälje finansieras av staten genom Sjöfarts-verket. Beträffande Söderström-Slussen anser utredningen att Stockholms stad bör kunna stå för en betydande del av de merkostnader, som den extra avtappningskapaciteten innebär.

Exploateringskontorets synpunkter

Det statliga delbetänkandet redovisar en ambitiös och omfattande analys av de hot och risker som kan drabba viktiga samhällsfunktioner inte minst i Stockholm i samband med en stor översvämning av Mälaren. Staden har sedan flera år

uppmärksammat denna fråga och den ingår som en viktig komponent i de aktuella planerna på Slussens ombyggnad. De risk-bedömningar och scenarier som redovisas i betänkandet är välgrundade liksom uppskattningarna av de omfattande samhälls-ekonomiska kostnaderna vid en stor översvämning. Kontoret delar utredningens bedömningar i denna del och anser liksom utredningen att det är mycket angeläget att så snart som möjligt öka Mälarens avtappnings-kapacitet. På kort sikt anser kontoret att man snarast bör se över gällande vattendom för att möjliggöra tidigare avtappning vid bedömd risk för extremt högt vattenstånd i Mälaren. Med tanke på de mycket höga samhällsekonomiska kostnaderna vid en översvämning anser kontoret att det är nödvändigt att satsa de erforderliga resurserna för en ökad avbördningskapacitet i Södertälje och Söderström- Slussen. Utredningen konstaterar också att de bedömda kostnaderna om totalt ca 650 mnkr är en samhällsekonomiskt lönsam investering för att skydda samhället mot de direkta skadekostnaderna som bedöms kunna uppgå till minst 4 respektive 7,4 miljarder kronor.

Beträffande betänkandets förslag till finansiering med helstatlig finansiering i Södertälje och en betydande kostnadsandel för Stockholms kommun vid Slussen anser kontoret att utredningens förslag är ologiskt och olämpligt. Det är ologiskt att föreslå statlig helfinansiering i Södertälje och endast statlig delfinansiering i Stockholm. Det är olämpligt att göra en särlösning vid Söderström eftersom det är många intressenter som drabbas av en översvämning. Om Stockholms kommun skall betala en andel av kostnaderna vid Slussen bör också alla andra intressenter betala andelar i förhållande till respektive parts nytta av att reducera riskerna för översvämningsskador. Att hitta en rättvis fördelningsnyckel mellan staten, berörda kommuner och enskilda fastighetsägare torde bli ett svårlöst problem som i värsta fall kan fördröja förestående miljöprövningar av ombyggnadsprojekten i Södertälje och Stockholm med flera år. Den enda rimliga lösningen på detta är enligt kontorets uppfattning att staten finansierar hela den merkostnad som uppstår i Slussenprojektet genom en ökad avbördningskapacitet på samma sätt som man föreslår för Södertäljeprojektet.

Mot bakgrund av att de i statsbudgeten avsatta medlen för förebyggande åtgärder av detta slag hittills varit helt otillräckliga (25-40 mnkr/år), anser kontoret att staten bör införa ett finansieringssystem som inom rimlig tid och i tillräcklig omfattning säkerställer ett skydd mot sådana risker som nu blivit klarlagda.

Samråd

Samråd i detta ärende har skett med trafikkontoret, som har väghållaransvaret för Slussen och därmed även kostnadsansvaret för de alltmer förfallna konstruktionerna. Exploateringskontoret, andra förvaltningar och bolag i staden har även medverkat med underlag till den statliga utredningen i detta ärende.

Exploateringskontorets förslag

Kontoret föreslår att exploateringsnämnden godkänner detta utlåtande som yttrande till kommunstyrelsen över delbetänkandet *Översvämningshot - Risker och åtgärder för Mälaren, Hjälmarens och Vänern (SOU 2006:94)*.

Slut